

15. 9. 2025

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nejvyšší soud k zásadě reformationis in peius v insolvenčním řízení

Nejvyšší soud se v recentní rozhodovací praxi zabýval otázkou aplikace zásady reformationis in peius v poměrech insolvenčního řízení, a to konkrétně v rozhodnutí ze dne 17.6.2025, sen. zn. 29 NSČR 22/2024.[1] Podle názoru Nejvyššího soudu prezentovaného v citovaném rozhodnutí platí, že se nejedná o porušení zákazu „změny k horšímu“ (reformationis in peius), jestliže odvolací soud na základě odvolání podaného dlužníkem proti usnesení insolvenčního soudu o zrušení schváleného oddlužení a (současně) o zastavení insolvenčního řízení (protože dlužníkův majetek je pro uspokojení věřitelů v konkursu zcela nepostačující) dospěje k závěru, že odvolací soud schválené oddlužení správně zrušil, ale nebyly splněny předpoklady pro zastavení insolvenčního řízení (např. proto, že dlužník má majetek, z něž v konkursu mohou být uspokojeni jeho věřitelé), je oprávněn změnit odvoláním napadené usnesení ve výroku o zastavení řízení tak, že na majetek dlužníka se prohlašuje konkurs.

Nejvyšší soud se v projednávané věci zabýval případem dlužníků, kteří vstoupili do insolvenčního řízení s návrhem na povolení oddlužení a jejichž úpadek byl řešen formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. V průběhu plnění oddlužení se však ukázalo, že dlužníci neplní řádně povinnosti, které jim byly uloženy. Dlužníci zejména nedoložili doklady nezbytné k posouzení jejich příjmové a výdajové situace, vznikly jim nové závazky vůči věřitelům, a navíc získali peněžité plnění, které nebyli s to prokázat, resp. daný příjem zatajili. Původ těchto prostředků nedokázali věrohodně doložit, což v očích insolvenčního soudu vzbuzovalo pochybnosti o poctivosti jejich záměru. Insolvenční soud proto uzavřel, že oddlužením je sledován nepoctivý záměr, a rozhodl o jeho zrušení a zastavení insolvenčního řízení.

Podle § 418 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**insolvenční zákon**“) je rozhodnutí o zrušení oddlužení spojeno s rozhodnutím o dalším osudu řízení. Insolvenční soud má v zásadě dvě možnosti: prohlásit na majetek dlužníka konkurs, nebo - pokud dlužník nemá vůbec žádný majetek - řízení zastavit. V posuzovaném případě se soud prvního stupně přiklonil k druhé variantě a řízení zastavil s odůvodněním, že dlužníci nemají žádný zpeněžitelný majetek, z něhož by mohli být věřitelé uspokojeni.

Proti tomuto rozhodnutí soudu prvního stupně podali dlužníci odvolání. Odvolací soud na základě podaného odvolání částečně potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, když toto co do zrušení oddlužení potvrdil, současně však rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že na majetek dlužníků prohlásil konkurs.

Odvolací soud zjistil, že dlužníci na základě dohody o narovnání disponují majetkem v hodnotě přibližně 120 000 korun. Tato skutečnost vylučovala možnost zastavení řízení. Odvolací soud proto rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že místo zastavení řízení prohlásil konkurs na majetek dlužníků. Proti rozhodnutí odvolacího soudu brojili dlužníci podaným dovoláním, ve kterém tvrdili, že odvolací soud postupoval nezákonně, neboť porušil zásadu zákazu změny k horšímu (reformationis in peius) - odvolání podali pouze oni, a jeho výsledkem bylo rozhodnutí, které jejich situaci *de facto* zhoršilo.

Nejvyšší soud se proto zabýval otázkou, zda zákaz změny k horšímu - reformationis in peius v insolvenčním řízení platí, a pokud ano, v jakém rozsahu. Ve své argumentaci senát Nejvyššího soudu především zdůraznil specifický status insolvenčního řízení, které se svou povahou liší od civilního sporného řízení. V řízení sporném je základem dispoziční zásada a soud v zásadě nemůže rozhodnout nad rámec toho, co účastníci uplatní. Smyslem zákazu změny k horšímu je ochrana odvolatele, aby se odvoláním nemohl dostat do horší situace než před jeho podáním. V insolvenčním řízení však tento koncept nelze beze zbytku přenést, protože insolvenční řízení není ovládáno zásadou dispoziční, nýbrž zásadou oficiality a zásadou ochrany práv všech věřitelů. V této souvislosti Nejvyšší soud v bodě 33 zde rozebíraného usnesení konkrétně uvádí, že „Z § 418 insolvenčního zákona totiž zjevně plyne, že insolvenční soud zruší schválené oddlužení při splnění tam určených předpokladů, tj. bez ohledu na skutečnost, zda takový postup (případně) navrhne některý z účastníků insolvenčního řízení či insolvenční správce“.[2]

Podle Nejvyššího soudu je nezbytné mít na paměti účel insolvenčního řízení vyjádřený v § 1 insolvenčního zákona, ze kterého vyplývá závěr, že v insolvenčním řízení, jehož určujícím znakem je četnost věřitelů, jejichž práva a povinnosti se vypořádávají insolvenčním zákonem předepsaným způsobem by uplatnění oněch závěrů prakticky znemožnilo dosažení zákonem sledovaného účelu. Z toho plyne, že soudy v insolvenčním řízení musí vždy přihlížet nejen k zájmům dlužníků, ale i k zájmům věřitelů. Aplikace zásady reformationis in peius v její absolutní podobě by v mnoha případech vedla k tomu, že by věřitelé nebyli uspokojeni, přestože by existoval majetek, ze kterého by být uspokojeni mohli. Uvedené by pak popíralo základní smysl insolvenčního řízení.

Nejvyšší soud také poukázal na to, že zrušení oddlužení je zákonem koncipováno tak, že předpokládá akcesorický výrok rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Tedy je vždy spojeno s rozhodnutím o dalším způsobu řešení úpadku. Pokud dlužník má zpeněžitelný majetek, je zákonem předvídaným řešením konkurs.[3] Zastavení řízení je možné pouze tehdy, pokud dlužník žádný majetek nemá.[4] Odvolací soud byl tedy dle závěrů Nejvyššího soudu oprávněn přezkoumávat nejen otázku, zda bylo oddlužení zrušeno po právu, ale také otázku, zda jsou splněny podmínky pro zastavení řízení. Vzhledem k tomu, že existoval zpeněžitelný majetek, zastavení řízení nepřicházelo v úvahu a jedinou zákonnou možností bylo prohlášení konkursu.

Pokud by byl přijat výklad prosazovaný dlužníky, znamenalo by to, že odvolací soud by musel potvrdit zastavení řízení i v situaci, kdy existuje zpeněžitelný majetek. Takovým postupem by však byli postiženi věřitelé dlužníků, a to v rozporu se zásadami, na kterých je postaveno insolvenční řízení. **Nejvyšší soud proto zdůraznil, že zásada zákazu změny k horšímu má v insolvenčním řízení odlišný obsah a nelze ji aplikovat mechanicky podle judikatury vztahující se k civilnímu spornému řízení.**

Z těchto důvodů Nejvyšší soud dovolání dlužníků zamítl jako nedůvodné a potvrdil správnost rozhodnutí odvolacího soudu. Konstatoval, že odvolací soud postupoval v souladu se zákonem, když namísto zastavení řízení prohlásil na majetek dlužníků konkurs a změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, nešlo o porušení zákazu změny k horšímu, nýbrž o nezbytný důsledek povahy insolvenčního řízení, jehož účelem je ochrana věřitelů a konečně zákonem předvídaný způsob rozhodnutí.

Domníváme se, že rozhodnutí Nejvyššího soudu má značný význam pro insolvenční praxi. Ukazuje, že dlužník, který podává odvolání proti rozhodnutí o zrušení oddlužení, se vystavuje riziku, že se jeho situace v odvolacím řízení může proti rozhodnutí soudu prvního stupně i zhoršit. Pokud odvolací soud zjistí, že dlužník disponuje majetkem, který může sloužit k uspokojení věřitelů, je povinen prohlásit konkurs, a to i proti vůli dlužníka. Na druhé straně věřitelé mohou toto rozhodnutí vnímat jako potvrzení, že odvolací soudy mohou v případě zjištěného nepoctivého záměru zhojit vady rozhodnutí soudu prvního stupně, nebyl-li spolu se zrušením oddlužení prohlášen konkurs na majetek dlužníka a toto rozhodnutí změnit.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu potvrzuje, že přenášení principů ze sporného řízení do insolvenčního řízení nelze provádět bez reflexe odlišné povahy a účelu obou řízení a je třeba zohlednit specifika insolvenčního řízení, tedy zejména jeho základní zásady vyjádřené v § 5 insolvenčního zákona, dle kterých je stěžejní především rychlé, hospodárné a co nejvyšší uspokojení věřitelů.

Závěry tohoto rozhodnutí Nejvyššího soudu poskytují oporu odvolacím soudům v případech, kdy musí rozhodnout o dalším způsobu řešení úpadku po zrušení oddlužení. Citované rozhodnutí Nejvyššího soudu také přispívá k vyšší předvídatelnosti insolvenční praxe a zdůrazňuje podstatnou ochranu práv věřitelů v insolvenčním řízení. Konečně přináší zcela jednoznačný závěr k otázce aplikace zákazu „změny k horšímu“ (reformationis in peius) v rámci insolvenčních řízení.

Mgr. Martin Šváb,
advokátní koncipient

**sokol
novák
tdpa**

Sokol, Novák, Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
e-mail: info@sntd.cz

-
- [1] K tomu srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2025, sen. zn. 29 NSČR 22/2024.
- [2] K tomu blíže bod 33 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2025, sen. zn. 29 NSČR 22/2024.
- [3] K tomu srov. ustanovení § 418 odst. 1 odst. 3 insolvenčního zákona.

[4] K tomu srov. ustanovení § 418 odst. 5, odst. 6 insolvenčního zákona.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Jak naložit s „oznámením“ přestupku soukromých osob? A je to vlastně oznámením ve smyslu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich?](#)
- [Systémová podjatost ve správním řízení aneb požadavek na překročení nadkritické míry rizika systémové podjatosti](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Pacht závodu a zákaz přenechání věci třetí osobě](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)